

БЕРЕЗОВСЬКА Вероніка

студентка 2 курсу Одеського державного університету внутрішніх справ, м. Одеса, Україна.

Науковий керівник:

СЕРЕДНИЦЬКА Інга

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін інституту права та безпеки, Одеського державного університету, м. Одеса, Україна.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ. ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

З огляду на військовий стан в Україні, питання медіації в контексті цивільного та трудового права стає особливо актуальним.

Конфлікти, які виникають внаслідок воєнних дій, потребують ефективних та швидких механізмів вирішення, оскільки традиційні судові процедури можуть бути неефективними через завантаженість судової системи та відсутність можливості проведення засідань.

Медіація може стати важливим інструментом у розв'язанні спорів, що виникають у сфері цивільних правовідносин, а також у трудових конфліктах, пов'язаних із змінами умов праці, затримками виплат та іншими наслідками війни.

Зазначаючи значення медіації у відновленні правових відносин в умовах воєнного стану, необхідно врахувати специфіку українського законодавства. Правове регулювання медіації в Україні потребує адаптації до нових реалій, які можуть включати зменшення формальностей, прискорення процедур, а також розширення можливостей для залучення медіаторів з міжнародним досвідом.

Важливим є також встановлення стандартів професійної підготовки медіаторів, щоб забезпечити їхню здатність ефективно працювати в умовах підвищеної складності, яка виникає через соціально-економічні наслідки війни [5, с.39].

Поняття «медіація» має різні тлумачення в законодавстві різних країн і наукових джерелах. Наприклад, згідно з Законом Румунії «Про медіацію та організацію професії медіатора», медіація визначається як додатковий метод розв'язання конфліктів шляхом примирення за участі третьої особи – медіатора, яка має спеціальну підготовку і діє в умовах нейтральності, справедливості та конфіденційності.

У США медіація трактується як процес, під час якого посередник сприяє комунікації та переговорам між сторонами з метою досягнення добровільної угоди щодо спору [4].

Ці аспекти деталізують і розширюють розуміння медіації, додаючи до неї конкретні характеристики, які допомагають чіткіше уявити процес та його особливості. Таким чином, українське законодавство робить акцент на

комплексності та структурованості медіаційного процесу, підкреслюючи його відмінності та переваги порівняно з іншими методами розв'язання конфліктів.

Насамперед, важливо визначити місце медіаторів у системі органів державної влади України в законопроекті. Необхідно чітко зазначити, який орган буде контролювати діяльність медіаторів: чи буде створено окремий автономний орган, чи контрольні функції виконуватиме профільне міністерство у виконавчій владі [5].

Для прикладу, можна звернутися до досвіду Румунії, де відповідно до Закону «Про медіацію та організацію професії медіатора» функціонує регулюючий орган – Рада із медіації. Цей орган складається з координуючого комітету, який включає дев'ять практикуючих медіаторів і трьох запасних медіаторів [6].

Рада із медіації в інших країнах, наприклад у Румунії, виступає як автономний орган, що забезпечує ефективну регуляцію та розвиток сфери медіації. Вона не лише представляє інтереси сертифікованих посередників, але й активно впливає на стандартизацію підготовки медіаторів через розробку відповідних навчальних програм.

Крім того, Рада відповідає за складання та постійне оновлення списку уповноважених посередників і медіаційних організацій, що надають послуги, а також здійснює контроль за дотриманням медіаторами встановлених норм етики.

Українське законодавство, на відміну від цього, лише зазначає, що медіатори можуть діяти через створення об'єднань, в яких покладається обов'язок вносити інформацію про посередників до реєстру. Органи державної та місцевої влади також мають право вести власні реєстри медіаторів, з якими вони співпрацюють або використовують їх послуги.

Згідно зі статтею 278 Цивільно-процесуального кодексу Німеччини, суд зобов'язаний прагнути мирного врегулювання юридичного спору чи окремих спірних питань на кожній стадії провадження. Подібна норма закріплена у проекті Закону України, де в частині 1 статті 20 зазначається, що суд, третейський суд, або міжнародний комерційний арбітраж зобов'язані роз'яснювати сторонам їх право на будь-якому етапі судового, третейського чи арбітражного провадження провести позасудове врегулювання конфлікту (спору) за допомогою медіації [5].

Важливим аспектом є те, що Цивільний процесуальний кодекс Польщі чітко забороняє суддям виступати в ролі посередників, але дозволяє це суддям у відставці.

У Чехії вимоги до медіаторів включають отримання диплому магістра, проте для осіб, які не мають юридичної освіти, передбачено можливість складання кваліфікаційного іспиту протягом шести місяців після подання заяви на внесення до списку медіаторів. Цей іспит потребує сплати відповідної плати і дозволяє кандидатам підтвердити свої знання та отримати статус кваліфікованого спеціаліста у галузі медіації. Така практика відповідає потребам забезпечення високого професійного рівня серед посередників, адже базова

підготовка доповнюється кваліфікаційним іспитом, який визначає рівень освіти та кваліфікації кожного кандидата [4].

Отже, медіація в цивільному процесі набуває все більшого значення в сучасному правовому середовищі, особливо в контексті загального прагнення до швидкого та ефективного вирішення спорів. Закордонний досвід показує, що країни, які активно впроваджують медіацію, зазнають значного покращення в розвантаженні судових систем, зниженні витрат та прискоренні процесу розгляду справ. Наприклад, в Чехії і Литві створено спеціалізовані органи для регулювання медіаційних процедур, що сприяє якості послуг та забезпеченню високих стандартів професійної діяльності посередників..

У світлі військового стану в Україні медіація постає як критично важливий інструмент для швидкого і ефективного вирішення конфліктів у цивільному та трудовому праві. Вона може допомогти подолати труднощі традиційних судових процедур, які часто виявляються неефективними в умовах навантаженої судової системи та обмежених можливостей для проведення засідань.

Важливо, щоб українське законодавство адаптувалося до нових реалій, включаючи спрощення процедур медіації, встановлення високих стандартів підготовки медіаторів та формування автономного органу для контролю за їхньою діяльністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Григорчук М. Міжнародний і європейський досвід із застосування медіації як одного з інструментів вирішення корпоративних спорів. *Legal Bulletin* 2020р. 58-65с.

2. Кармаза О. Інститут медіації: основні концепції розвитку. Підприємництво, господарство і право. Цивільне право і процес. 2017. № 2. С. 24–28.

3. Кухарь С. С. Застосування альтернативних методів врегулювання цивільно-правових спорів (ADR) в Україні. 2020р. 73-78с.

4. Махова Л.О., А. О. Виприцький. Інтеграція світового досвіду інституту медіації у правове поле України. *Integration of world experience of the institute of mediation the legal field of Ukraine*. 2020р. 61-69с.

5. Мудрак М., О. Коваль, М. Ярощук. Психологічні чинники розвитку інституту медіації в Україні та за кордоном. *Перспективи та інновації науки* №15 (33) 2023р. 34-39с.

6. Притика Ю. Медіація у виконавчому провадженні з огляду на закордонний досвід. *Актуальні питання у сучасній науці* № 8 (14) 2023р. 32-36с.

7. Про медіацію : Закон України № 3504
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>(дата звернення: 09.10.2024).